herpy

GECKOR

Nephrurus amyae

En satt ökengecko från Australiens röda hjärta med bulldogghuvud, sträv, taggig hud och en liten knopp på svansspetsen, som den vickar med när den jagar. Den är störst av knoppsvansgeckorna, lever av insekter och trivs i ett torrt sandterrarium med ett fuktigt gömställe.

Familj: Carphodactylidae Engelska: Centralian rough knob-tail gecko Publicerad 14 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**10-14 cm** nos-kloaklängd
Vikt	**40-65 g**
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Klipplevande och marklevande**
Biotop	**Halvöken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 45 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Värmeplats	**30-32 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
UVB	**Valfritt** Fergusonzon 1
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**12-24 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Kullar per år	**2-6**
Inkubation	**80-100 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga III**
EU-bilaga	**Bilaga C**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Nephrurus amyae är en knoppsvansgecko och liknar ingen annan gecko. Kroppen är tjock och kompakt, huvudet och ögonen är stora i förhållande till resten, och svansen är bara 1-2 cm lång och slutar i en liten kula, knoppen. Den vickar geckon med när den lurar på byte. Huden är täckt av spetsiga knölar, särskilt på rygg och lår, och känns som sandpapper.

Arten beskrevs så sent som 1994 av Couper och Gregson och är uppkallad efter Coupers dotter, Amy. Typlokalen är Winnecke Goldfields norr om Alice Springs. Den blir upp till 14 cm från nos till kloak och är den största arten i släktet. Vuxna djur väger 40-65 g, och honorna är störst, medan hanarna är märkbart mindre och lättare. Färgen matchar ökens sand och sten och varierar från gräddfärgad via laxfärgad till rödbrun.

I terrariet är den härdig och lugn, men den tycker inte om att bli upplockad. På dagen vill den ha frid och kommer först fram när ljuset är släckt. Då går den desto flitigare på jakt, och det är en fröjd att följa den med en svag ficklampa. Blir den skrämd reser den sig högt på benen, öppnar munnen och fräser, men den är helt ofarlig.

Utbredning och livsmiljö

Arten lever i det inre Australien, främst i södra delen av Northern Territory kring Alice Springs och i ökentrakterna norr och väster om staden. Den förekommer möjligen även i den östligaste delen av Western Australia. Utbredningen är relativt liten.

Den exakta gränsen är inte kartlagd, så kartans ram är en uppskattning av det inre Australien, och de registrerade fynden visar var arten faktiskt har setts.

> **Naturlig utbredning:** Australien.

LIVSMILJÖ

Geckon lever i torra, steniga trakter och på röd sandjord med utspridda buskar och grästuvor, ofta vid klippbranter och låga bergskedjor. På dagen gömmer den sig för hettan i springor, under klippblock och i låga hålor, och efter mörkrets inbrott jagar den insekter, spindlar och andra smådjur.

Klimatet är varmt och torrt med stora svängningar. På sommaren går dagstemperaturen långt över 35 °C, medan nätterna är mildare, och på vintern blir framför allt nätterna kalla. Regnet är sparsamt och oförutsägbart, och den fukt geckon behöver hittar den djupt inne i gömställena. Växlingen mellan het sommar och sval vinter styr djurens årsrytm och är viktig om de ska föröka sig i fångenskap.

Skötsel

TERRARIET

Arten lever på marken, så bottenytan räknas medan höjden nästan är oviktig. Ett vuxet djur behöver minst 60 × 45 × 30 cm (längd × bredd × höjd). Ett par eller en hane med två honor behöver minst 60 × 60 cm eller 80 × 40 cm botten, och större är alltid bättre. Plastlådor i hyllsystem är vanliga i avel, men ett inrett ökenterrarium är mycket roligare att titta på.

Bottnen ska vara sand, 2-3 cm djup i den torra delen. Ge två till tre gömställen per djur, till exempel korkbark, konstgjorda klippgrottor eller en omvänd underkopp. Geckon gräver inte själv djupa gångar, men använder gärna ett gömställe som liknar en klippspringa. Ställ ett slutet fuktgömställe i ena änden, till exempel en plastbox med en öppning i sidan och fuktig sand. Det används vid hudömsning och senare till äggläggning. Resten av terrariet ska vara torrt, och bra ventilationsöppningar förhindrar stillastående luft.

TEMPERATUR

Håll 24-28 °C i terrariet på dagen och en varm punkt på 30-32 °C, till exempel med en värmematta under ena änden eller en liten halogenspot, så att djuret själv kan välja. På natten får temperaturen sjunka till 20-23 °C.

Även om det är en ökenart tillbringar den dagen i skugga, och för mycket värme är farligt. Det ska alltid finnas en sval ände under 28 °C. Avelsdjur behöver en sval vintervila, se avsnittet om parning. Mät med en digital termometer både vid värmepunkten och i den svala änden, och styr all värme med en termostat.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 30-50 %, och större delen av terrariet ska vara torr. Spraya lätt en eller två gånger i veckan på kvällen, så att geckon kan slicka droppar från rutor och stenar. Många djur dricker aldrig ur en vattenskål, men en låg, stabil skål skadar inte.

Det viktigaste är fuktgömstället, där sanden hålls lätt fuktig hela året. Här ömsar djuret hud, och här lägger honan sina ägg. Byt sanden om den börjar lukta eller mögla.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Geckon är nattaktiv och ser bara lite av ljuset. Ett svagt UVB-ljus året runt kan ändå göra djuren mer aktiva och ge en säkrare kalkomsättning, men de klarar sig också utan när fodret ger D3-vitamin. UVB är därför valfritt, men ett bra erbjudande.

Använd ett T5-lysrör för skuggdjur (Ferguson-zon 1), till exempel på 5 %, över en del av terrariet, så att det alltid finns skugga. Låt dagslängden följa årstiden: omkring 14 timmar på sommaren, 12 timmar vår och höst och 8 timmar på vintern. På natten ska det vara mörkt, utan färgat nattljus.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Geckon är en glupsk insektsätare. Vuxna får levande insekter tre gånger i veckan, gärna ett varierat urval av syrsor, kackerlackor, mjölmaskar, zophobas och silkesmaskar. Stora kackerlackor är ofta favoriten. En måltid är vanligen 4-6 vuxna syrsor eller 1-2 stora kackerlackor. Släpp inte ut för många insekter på en gång, för det stressar djuret. Unga djur matas fem gånger i veckan.

Pudra insekterna lätt med kalk med D3-vitamin, ge ett multivitamin en gång i veckan, och mata insekterna med grönsaker innan de serveras. Honor som har lagt ägg kan bli magra och behöver extra foder. Svansen är djurets fettlager, och en fyllig svans och svansrot visar att djuret mår bra.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är lugn men tycker inte om att hanteras. Ta upp den sällan och kort, och sitt lågt, för den är ingen klättrare och kan falla. Håller du för hårt sprattlar den eller skäller. Ta aldrig tag i svansen.

Djuren lever oftast fredligt tillsammans, och en hane med två honor kan gå ihop i åratal utan slagsmål. Sätt ändå aldrig ihop två hanar. Håll utkik efter bett, viktnedgång och djur som hela tiden gömmer sig, och dela på dem om det blir oro. På dagen sover geckon i sitt gömställe och är svår att få syn på innan ljuset släcks.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna är mindre än honorna och har, liksom andra knoppsvansgeckor, en tydlig bula vid svansroten, där hemipenis-fickorna sitter, och porer framför kloaken. Könet kan ses ganska tidigt, men det kräver en lupp och ett djur som är stort nog för att detaljerna ska synas.

Djuren blir könsmogna vid 12-24 månaders ålder och är fullvuxna efter omkring 18 månader. Honor bör vara minst 18 månader gamla och väga 45 g eller mer innan de sätts i avel, medan hanarna är mogna vid en mindre storlek. Siffrorna är dåligt dokumenterade.

PARNING

Djuren måste känna av årstiderna för att föröka sig regelbundet. En väl beskriven metod börjar i november med att temperaturen sänks gradvis under några veckor. Därefter slutar man mata, medan värmen hålls en vecka till, så att tarmen hinner tömmas. Sedan stängs värmen av en vecka, och djuren flyttas till små, luftiga boxar med sand och gömställen vid omkring 10 °C, till exempel i ett ouppvärmt rum. Ena hälften av sanden hålls lätt fuktig, så att de inte torkar ut. Efter ca sex veckor flyttas de tillbaka, temperaturen höjs under en vecka och matningen återupptas.

Parningen sker oftast några veckor efter vintervilan. Det ger ofta bäst resultat att låta par och trior gå ihop hela året. Se till att hanen inte är för påträngande, och dela på djuren om honan blir stressad.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

En dräktig hona blir tydligt tjockare, och de stora äggen syns genom buken omkring två veckor före äggläggningen. Hon lägger nästan alltid två ägg åt gången, ibland bara ett, och äggen är stora i förhållande till henne.

Antalet kullar varierar från sällan fler än två upp till fyra till sex per säsong. Ge honan en sluten plastbox med 7-8 cm fuktig sand att lägga i. Är boxen genomskinlig kan du se äggen underifrån. Saknar hon en lämplig plats kan hon hålla inne äggen, och det är farligt. Ge henne gott om insekter och kalk under hela säsongen.

INKUBATION

Flytta äggen försiktigt till en liten box med fuktigt substrat utan att vända dem. Perlit blandad med vatten 1:1 efter vikt, till exempel 30 g perlit och 30 g vatten, fungerar bra. Markera översidan. Äggen växer en hel del under inkubationen.

Håll en stabil temperatur på 27-29 °C i en inkubator. Vid 27 °C kläcks äggen efter omkring 90 dagar, och normalt tar det 80-100 dagar. I enstaka fall tar det upp till 120 dagar, så ha tålamod och kassera inte ägg för tidigt. Det har inte undersökts om temperaturen styr könet.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är stora vid kläckningen i förhållande till de vuxna, men det finns inga pålitliga viktuppgifter publicerade. Håll dem var för sig i små boxar med sand, ett gömställe och ett litet fuktgömställe vid samma temperatur som de vuxna. Då kan du vara säker på att varje unge äter och växer.

Erbjud små insekter pudrade med kalk fem gånger i veckan. Tillväxten är långsam i början, och ungarna är först fullvuxna efter omkring 18 månader. De ömsar ofta hud, så fuktgömstället måste alltid finnas där.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig, och de flesta problem beror på fel fukt, fel värme eller brister i fodret. De typiska felen är:

- För lite kalk och D3-vitamin, särskilt hos äggläggande honor och unga djur. Det ger mjuka ben och darrningar.
- Hudrester på tår och runt ögonen, om djuret saknar ett fuktgömställe.
- Äggläggningsproblem, om honan inte har en lämplig, fuktig plats att lägga på. En hona som sitter ansträngd med utspänd buk utan att lägga ska till veterinär.
- Uttorkning, om hela terrariet är knastertorrt.
- Dålig hull efter avel. Honan behöver tid att återhämta sig.
- Sand som sväljs tillsammans med bytet. Mata i en låg skål och använd fin, ren sand.

En frisk gecko är fyllig, särskilt i svansen och vid svansroten, har klara ögon och är aktiv på natten. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om den går ner i vikt, inte äter på flera veckor, får svullnader eller verkar slö.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.